

Ekonomski okvir hrvatskog energetskog sektora

KOJE SU POUKE IZ PRIMJERA GREENFIELD-ULAGANJA U PLINOFIKACIJU DALMACIJE?

■ Werner CASAGRANDE, dipl. oec.

Zadatak koji je u Hrvatskoj postavljen pred EVN Croatia Plin u razdoblju velike energetske transformacije koja se upravo odvija u Europskoj uniji svakako je izazovan. Riječ je o plinofikaciji tri dalmatinske županije: Zadarskoj, Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji, u kojima je tvrtka dobila 30-godišnju koncesiju za gradnju distribucijske mreže i potom distribuciju prirodnog plina. Istodobno, radi se o trenutačno jednom od najvećih greenfield-ulaganja u razvoj plinske mreže u Europi.

Kada je 2009. godine hrvatska podružnica austrijske energetske grupacije EVN, tvrtka EVN Croatia Plin, dobila koncesiju za gradnju plinske mreže i distribuciju prirodnog plina u Zadarskoj, Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji, potrošnja plina u cijeloj Hrvatskoj još je bila na visokim razinama, a na prirodni plin se u Europskoj uniji još gledalo kao energetske izvor budućnosti jer se smatralo (i još se smatra) da se radi o fosilnom gorivu s najmanjim utjecajem na okoliš i stoga važnim čimbenikom u borbi protiv klimatskih promjena. U međuvremenu, Hrvatska je bila sve bliža ostvarenju svojeg strateškog cilja: punopravnom članstvu u EU-u s istim tržišnim

pravilima i procedurama kao u bilo kojoj drugoj zemlji EU-a, što je konačno uspješno završeno 1. srpnja ove godine.

U takvom kontekstu, tvrtka je, ulazeći na hrvatsko tržište, svoje poslovanje temeljilo na dvije pretpostavke: razumnog i kontinuiranog porasta potrošnje plina te predvidivog i stabilnog energetske regulatornog okvira, dosta sličnom austrijskom, u kojemu uspješno posluje matična tvrtka.

Međutim, jačanje ekonomske krize, a kasnije i recesija i u EU-u i Hrvatskoj, ali i revolucija u proizvodnji prirodnog plina iz škriljca u SAD-u, značajno su utjecali na perspektivnost plinskog sektora. Stoga danas svi svjedoče gotovo najnižoj razini potrošnje plina, nego i dubinskom propitivanju uloge plina u energetskom miksu EU-a. Istovremeno, zagovornici bržeg i snažnijeg dovršenja izgradnje unutarnjeg energetske tržišta EU-a postaju glasniji, naglašavajući potrebu za novim ulaganjima u plinsku infrastrukturu.

Jačanje ekonomske krize, a kasnije i recesija i u EU-u i Hrvatskoj, ali i revolucija u proizvodnji prirodnog plina iz škriljca u SAD-u, značajno su utjecali na perspektivnost plinskog sektora.

Nepovoljno makroekonomsko okruženje

Kao što je spomenuto, početak projekta plinifikacije Dalmacije poklopio se sa sve težom gospodarskom krizom pri čemu je makroekonomsko okruženje za poslovanje u Hrvatskoj postajalo sve nepovoljnije. To potvrđuje i podatak o 'potonuću' hrvatskog bruto domaćeg proizvoda u samo četiri godine, 2008. - 2012, za čak 10%! Istodobno je Hrvatska, prema izvješću Svjetske banke pod naslovom 'Doing Business 2014', pala za pet mjesta na ljestvici međunarodne konkurentnosti zemalja pa se trenutačno nalazi na 89. mjestu od ukupno 189 zemalja, pri čemu je najveći pad ostvaren na području zaštite investitora, sa 139. na 157. mjesto. Unatoč tome, ima i nekih pozitivnih pokazatelja. Tako je, prema 'Globalnom izvješću o konkurentnosti 2013. godine', Hrvatska napredovala za šest mjesta na ljestvici, s 81. na 75. mjesto od ukupno 148 zemalja, no takav pozitivan rezultat uglavnom je posljedica reformi u sklopu pristupanja EU-u. Istodobno su, prema podacima Hrvatskog zavoda za statistiku, aktivnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom te usluga smještaja i pripreme i usluživanja hrane jedini čimbenici koji su doprinijeli usporavanju pada BDP-a u prvoj polovici 2013. godine.

'Mračno' ili 'srebrno' doba plina u Hrvatskoj?

I dok mnogi svjetski stručnjaci za energetiku i plinsko gospodarstvo spominju 'zlatno doba' plina koje je upravo započelo, ponekad se čini kako Hrvatska trenutačno prolazi kroz 'mračno doba' plina. To možda najbolje potvrđuju podaci

Stvarna potrošnja prirodnog plina je u 2006. godini iznosila 2877 milijuna m³, da bi 2009. bila na razini 2788 mil. m³ te se u 2012. godini ponovno približila vrijednosti iz 2006, odnosno na 2824 mil. m³. U skladu s time, već sada se s pravom očekuje da potrošnja plina u Hrvatskoj 2015. godine nipošto neće biti 5733 mil. m³, koliko je bilo predviđeno u Strategiji energetskega razvoja Republike Hrvatske, već najvjerojatnije gotovo upola manja.

o tome da potrošnja plina u šest godina (2006. - 2012.) nije rasla. Naime, stvarna potrošnja prirodnog plina je u 2006. godini, prema energetskega bilanci, iznosila 2877 milijuna m³, da bi 2009. bila na razini 2788 mil. m³ te se u 2012. godini ponovno približila vrijednosti iz 2006, odnosno na 2824

U proteklih nekoliko godina distribucijska plinska mreža u Dalmaciji izgrađena je u Zadru (gdje je već počela i distribucija), Benkovcu i Biogradu na Moru...

mil. m³. U skladu s time, već sada se s pravom može pretpostaviti da potrošnja plina u Hrvatskoj 2015. godine nipošto neće biti 5733 mil. m³, koliko je bilo predviđeno u Strategiji energetskog razvoja Republike Hrvatske (NN 130/2009), već najvjerojatnije gotovo upola manja.

Unatoč tome, po nekim drugim pokazateljima se pak čini da Hrvatska prolazi 'srebrno doba' plina. Naime, Hrvatska ima dobro razvijenu transportnu i distribucijsku mrežu prirodnog plina. Uz to, 2012. je bila godina stvarnog otvaranja plinskog tržišta u segmentu veleprodaje, pri čemu su novi sudionici na tržištu preuzeli 7% ukupnog veleprodajnog tržišta (što ponajviše treba zahvaliti izgradnji interkonekcije Hrvatska - Mađarska), dok je s druge strane, 2013. konačno završena gradnja transportne mreže od Benkovca do Dugopolja. Time su stvorene pretpostavke za konačnu plinifikaciju Dalmacije, ali i za daljnja ulaganja u gradnju Jadransko-jonskog plinovoda (IAP) kao spoja na Transjadranski plinovod (TAP) čime bi se za Hrvatsku i zemlje u okruženju mogao osigurati plin iz Kaspijske regije.

Prilagodbe i promjene pravnog i regulatornog sustava

Vjerojatno ne treba posebno isticati činjenicu da bilo kakve investicije (tj. ne samo u plinskom sektoru) snažno ovise o stabilnom i predvidljivom regulatornom sustavu. To možda najbolje potvrđuju nedovoljna ulaganja u plinsku distribucijsku

... a njezina je gradnja upravo započela i u Splitsko-dalmatinskoj županiji, u Poslovnoj zoni Dugopolje

mrežu u cijeloj Hrvatskoj. Naime, opće je poznato da većina današnjih hrvatskih distributera plina, odnosno operatora distribucijskog sustava ima 10, 20 ili 30 godina staru plinsku mrežu, no istodobno ni bilo kakve mogućnosti za ulaganja u modernizaciju infrastrukture i poboljšanje razine usluge.

S druge strane, EVN Croatia Plin je u posve drugaćijoj situaciji u odnosu na ostale hrvatske distributere. Naime, tvrtka mora izgraditi posve novu plinsku distribucijsku mrežu, što je izazov s kojim se ne susreće nijedan drugi distributer. Istodobno, Dalmacija je područje bez velikih potrošača plina (elektrana, značajnije industrije) i nema gotovo nikakvih ranijih iskustava s plinom kao izvorom energije. Istodobno, nije bilo gotovo nikakvog dijaloga između za to nadležnih državnih i lokalnih tijela te poslovnog sektora o prednostima plina kao energenta pa je zadatak privlačenja potencijalnih korisnika za priključivanje na plinsku mrežu i uvjeravanja u koristi od primjene plina pao na koncesionara za gradnju mreže i budućeg distributera.

Ipak, mogu se primijetiti i neka pozitivna kretanja kada je riječ o pravnom i regulatornom okviru. Tako bi nova Metodologija utvrđivanja tarifnih stavki za distribuciju prirodnog plina (NN 104/2013), koju je Hrvatska energetska regulatorna agencija donijela u kolovozu ove godine, trebala na odgovarajući način vrednovati i poticati nove investicije u plinskom sektoru. U svakom slučaju, može se reći da su utjecaji nove Metodologije više pozitivni nego negativni. Pri tome se kao pozitivni utjecaji mogu izdvojiti uvođenje regulatornog računa, vrednovanje prethodnih troškova, novi model za fiksne tarife i provedba u najkraćem mogućem roku od donošenja, tj. od siječnja 2014. godine, dok se kao neki negativni utjecaji mogu spomenuti ograničavanje troškova promocije na 1,5% ukupnih prihoda, amortizacijsko razdoblje od 35 godina (dok je razdoblje koncesije u tri dalmatinske županije 30 godina) i nizak faktor uštede fiksiran na 0,5.

Što i kako dalje?

S gradnjom plinske infrastrukture u Hrvatskoj je EVN Croatia plin započeo 'od nule', brzinom koja trenutačno nije jednaka opravdanim poslovnim očekivanjima. Uz to, kao inozemni greenfield-ulagač u zemlji koju se često ocjenjuje da nema povoljnu ulagačku klimu, tvrtka danas može reći da su iskustva u vezi s time prilično različita! Tako su u nekim slučajevima aktivnosti realizirane onoliko brzo koliko su bile i planirane, dok je u nekim drugima slučajevima to bilo sporije, a ponekad i daleko sporije nego što bi se to moglo razumno očekivati u zemlji koja toliko

Stvarna potrošnja prirodnog plina je u 2006. godini iznosila 2877 milijuna m³, da bi 2009. bila na razini 2788 mil. m³ te se u 2012. godini ponovno približila vrijednosti iz 2006, odnosno na 2824 mil. m³. U skladu s time, već sada se s pravom očekuje da potrošnja plina u Hrvatskoj 2015. godine nipošto neće biti 5733 mil. m³, koliko je bilo predviđeno u Strategiji energetske razvoja Republike Hrvatske, već najvjerojatnije gotovo upola manja.

naglašava da su joj nužno potrebne strane investicije. Dakako, pri tome treba biti svjestan kulturnih razlika i specifičnosti poslovanja u drugačijem okruženju od onog u razvijenim zemljama Zapadne Europe pa tvrtka danas ulaže velik trud u gradnju vjerodostojnosti kao pouzdanog i dobrog partnera.

Uostalom, imati koncesiju na 30 godina uistinu je dugoročna obveza i odgovornost. No, postojeći potencijal od 130 000 korisnika kojima se može ponuditi niz koristi, osobito u području snažno usmjerenom na turizam kao što je Dalmacija i koje mora ne samo očuvati zdrav i čist okoliš, već i poticati ekonomski razvoj, pri tome i dalje ostaje jedan od glavnih ciljeva poslovanja EVN-a u Hrvatskoj. ■

Imati koncesiju na 30 godina uistinu je dugoročna obveza i odgovornost.

Da će opseg posla biti velik, potvrđuju i goleme količine plinskih cijevi na skladištu u Dugopolju koje čekaju na polaganje